

CİSST/TCPS Raporu 8

İnsan Hakları İhlalleri Başvuru Cevapları Raporu

01.01.2016 - 31.12.2019

Haziran 2020

"Bu yayın European Endowment for Democracy (EED) desteğiyle hazırlanmıştır.
İçerik EED'nin görüşünü yansıtmaz. ifade edilen görüş ve bilgilerin sorumluluğu
tamamen yazar(lar)a aittir."

CİSST/TCPS Raporları 8

İnsan Hakları İhlalleri Başvuru Cevapları Raporu - 01.01.2016-31.12.2019
Berivan E. Korkut

Katkı Sunanlar: Av. Cansu Şekerci, Av. Mine Akarsu

Kapak ve Sayfa Tasarım: Tayfun Koç

Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği
Adres: Katip Mustafa Çelebi Mahallesi, Billurcu Sokak,
No:5 Daire:2 Beyoğlu / İstanbul
Telefon: 0212 293 69 82
e-posta: info@tcps.org.tr

CİSST
CEZA İNFAZ SİSTEMİNDE SİVİL TOPLUM DERNEĞİ

TCPS
TÜRKİYE HAPİSHANE ÇALIŞMALARI MERKEZİ

EUROPEAN
ENDOWMENT FOR
DEMOCRACY

**İNSAN HAKLARI
İHLALLERİ
BAŞVURU
CEVAPLARI
RAPORU**

01.01.2016 - 31.12.2019

BERİVAN E. KORKUT

GİRİŞ

Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği (CİSST), izleme ve savunuculuk faaliyetleri kapsamında mahpuslardan ulaşan talep ve şikayetler doğrultusunda insan haklarını takip ve denetleme mekanizmalarına başvurular yapmaktadır. Bu rapor, 01.01.2016 ile 31.12.2019 tarihleri arasında Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü (CTE), Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER), Meclis İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu (MİHİK), Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), ceza infaz kurumları ve tutukevleri izleme kurulları (raporda bundan sonra cezaevi izleme kurulu olarak geçecektir) ile il ve ilçe insan hakları kurullarına derneğimiz tarafından yapılan başvuruların ve bu başvurulara verilen cevapların değerlendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Dört yıllık süre içerisinde derneğimiz tarafından yukarıda sıraladığımız yedi ayrı kuruma 15.659 başvuru yapılmıştır. Elinizdeki rapor 2019 tarihinde European Endowment for Democracy (EED) desteği ile oluşturulan veri tabanı kullanılarak hazırlanmıştır. Bilgilerin veri tabanına aktarılması esnasında oluşabilecek kimi kayıplar, aynı zamanda dört yıl içerisinde arşivlemeden veya cevapların bize ulaşmasında yaşanan sıkıntılardan (kurum cevaplarının postada kaybolması gibi) kaynaklı bir veri kaybı yaşansa da; bu kayıplar, raporun tamamını ve verilerin doğruluğu etkilemeyecek minimum düzeydedir.

Cezaevi izleme kurulları ile il ve ilçe izleme kurulları, hapisane içerisine girerek doğrudan izleme yapma yetkisi bulunan ve bireysel başvurular üzerinden de izleme yapan kurumlar olduğu için raporda öncelikli olarak bu kurumların cevaplarına yer verilmiştir. MİHİK ve TİHEK hapisaneler ve genel ihlaller üzerinden izleme yapıyor olsa da kendilerine yapılan bireysel başvurular doğrultusunda izleme yapma oranları düşüktür. Bu dört kurumun cevapları değerlendirilirken temel bir izleme metni olarak Paris Prensipleri¹ esas alınmıştır.

İdari kurumlar olarak Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü² ve Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi izleme yapmayan kurumlar olduğu ve gelen cevaplardaki sınırlılık sebebiyle raporda cevap değerlendirmelerine az yer verilmiştir. Bu kurumların hapishaneye girerek izleme yapan kurumlara yönlendirme yapması yoluyla da cevaplama yapmaları söz konusu olmuştur.

1 <https://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/717Paris-Prensipleri.pdf>

2 Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü Adalet Bakanlığı bünyesinde çalıştığından pek çok başvuruda iki ayrı cevap verilmemiştir.

Yine yapılan başvuruların yıllara göre hapisanelerde yaşanan ihlallerin oranını göstermediğini, başvuru sayısını etkileyen birçok farklı etkenin olduğunu ve bu bilginin bu çalışmada yer almadığını belirtmek gerekir. Başvuru sayısında derneğin görünürlük düzeyi ve kişilerin başvuru yapmasını etkileyecek hapisanelerin sansür politikaları, mahpusların misilleme endişeleri gibi diğer etkenler belirleyici olmuştur. Mahpusların yaşadığı sorunlar üzerinden daha ayrıntılı bilgi almak için derneğimizin bu alanda yazılan raporlarının incelenmesini öneririz.

KULLANILAN BAŞVURU MEKANİZMALARI

Cezaevi İzleme Kurulları (CİK)

Türkiye taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin getirdiği yükümlülükle 2001 yılında 4681 sayılı “Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanunu”³ nu yürürlüğe koymuştur. Bu kapsamda cezaevi izleme kurulları, hapisanelerin bulunduğu illerdeki adli yargı izleme komisyonunca kurulmuşlardır.

Cezaevi izleme kurullarının amacı, ilgili kanunun ilk maddesinde “*ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin yönetim, işleyiş ve uygulamalarını yerinde görmek, incelemek, bilgi almak ve tespitlerini rapor haline getirerek yetkili ve ilgili mercilere sunmak*”⁴ biçiminde tanımlanmıştır. Bu kurumlar, izleme raporlarını en geç dört ayda bir periyodik olarak Adalet Bakanlığı, Cumhuriyet savcılığı, görev alanına girdiği durumlarda ilgili infaz hakimlikleri ve TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı olmak üzere çeşitli kurumlara sunmak zorundadır. Bunun yanında kurulların raporları kamuoyu ile paylaşılmamakta, kamuoyu ve ilgili sivil toplum örgütlerinin (STÖ) raporlara doğrudan ulaşması mümkün olmamaktadır.

İzleme kurulları 5 asil ve 3 yedek üyeden oluşur ve bu üyeleri dört yılda bir değiştirilir.⁵ Seçilen üyeler 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nda sayılan şartların yanında yaş, eğitim, en az 10 yıllık mesleki deneyim gibi objektif niteliklerin yanı sıra bazı ek şartlar taşımak zorundadır.⁶

Üyelerin seçimi, ilgili kanunda; “İzleme kurullarının üyeleri, 3 ve 4 üncü maddelerde yazılı şartlara durumları uygun olan kişilerden re’sen veya o yerdeki ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının görüşleri alınarak ya da o yerin en büyük mülkî âmirinin yardımıyla belirlenecek olanlar ile doğrudan başvuranlar arasından adli yargı adalet komisyonunca oybirliğiyle seçilirler” biçiminde düzenlenmiştir.

Kurulların seçimlerinin ne zaman yapılacağı, nereye başvurulacağı ve seçilemeyen başvuru sahiplerinin duruma nasıl itiraz edeceği gibi konular, muğlak bırakılmış ve kişilerin etkin başvuru yapmalarını

3 <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4681.pdf>

4 <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4681.pdf>

5 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/12/20071204-1.htm>

6 <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4681.pdf>

sağlayacak mekanizmalar oluşturulmamıştır. Yine başvuracak kişilerin 657 sayılı kanun çerçevesinde devlet memuru olabilecek şartları taşıma zorunluluğu, başvuruları sınırlandıran önemli bir etmendir. Bu durum da Paris Prensipleri bakımından eleştirilebilecek bir noktadır. Eleştirilebilecek bir diğer nokta ise izleme kurullarınının 01.09.2016 tarihinde 673 sayılı kanun hükmünde kararname ile tüm kurul üyelerinin üyelikten düşürülmesi ve yeniden seçim yapılması kararınının Paris Prensipleri'nde öngörülen "bağımsızlık güvencesinin" tehlikeye düşürmesidir.

Aynı zamanda izleme kurullarında çalışacak kişilerin nasıl bir kurul içi eğitimden geçirildikleri ve izleme konusunda hangi belgeleri esas aldıkları, hangi temel kurallara uyararak rapor hazırladıkları, izleme esnasında karşılaşılan hak ihlallerini nasıl tespit ettikleri, neleri hak ihlali olarak tanımladıkları oldukça belirsizdir. Başvurulara gelen cevapların ayrıntıları incelendiğinde genel bir yaklaşımın bulunmadığı, aynı soruna farklı kurulların birbirinden oldukça farklı cevaplar verdiğini görülmüştür. Hak ihlallerine ve hak ihlaline uğrayan kişilere yönelik çözüm önerileri sunulması konusunda ise genel uluslararası raporlar ve prensipler yerine, kurul üyelerinin kişisel eğilimlerinin raporu doğrudan etkilediğini belirtmek mümkündür. Kurulun başvurulara verdiği yanıtlarda yeterli ve efektif inceleme yapılmadığı tespitinden doğan kurul kararlarına itiraz etme ihtiyacında ise hangi kurum/kuruluşa itiraz edileceği hususunda bir boşluk bulunmaktadır.

Tüm sonuçlar incelendiğinde;

01.01.2016- 31.12.2019 yılları arasında derneğimizin CİK başvuru sayısı

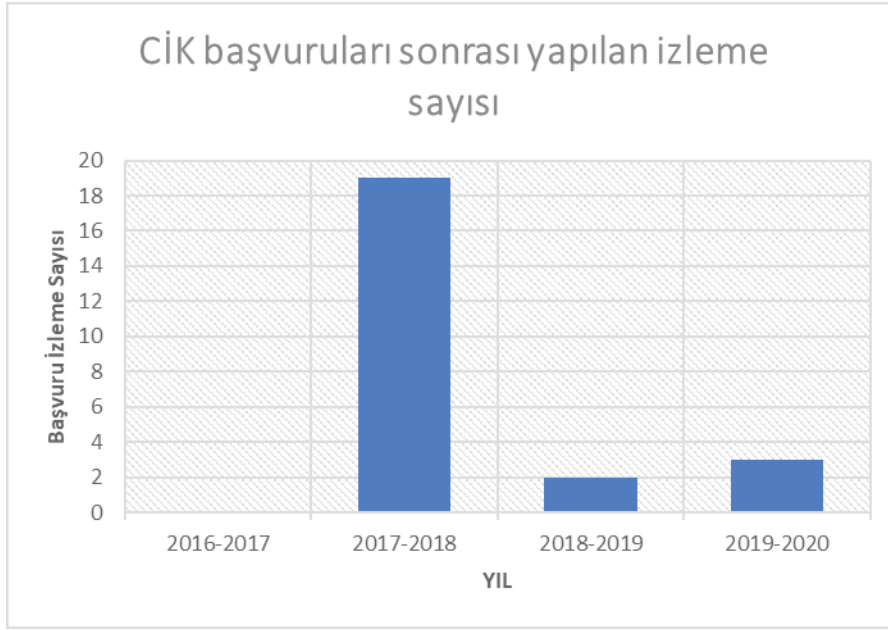

01.01.2016- 31.12.2019 yılları arasında derneğimizin CİK başvurularına gelen cevap sayısı

01.01.2016- 31.12.2019 yılları arasında derneğimizin CİK başvurularına gelen cevap sayısının yüzdelerik ortalaması

01.01.2016- 31.12.2019 yılları arasında derneğimizin CİK başvuruları sonrası yapılan izleme sayısı

Cezaevi izleme kurullarına raporun giriş bölümünde belirtilen tarihler arasında derneğimiz tarafından 2373 başvuru yapılmıştır. Bu başvuruların sonucunda derneğimize sadece 59 başvuru yönünden inceleme yapılarak cevap verilmiş ve 16 başvuru içinde diğer kurumlara yönlendirme yapıldığına dair belge elimizde ulaşmıştır. Belgeler incelendiğinde cevap verilen 59 başvuru içerisinde sadece 25'i için hapisaneye girerek izleme yapıldığı ve bu izlemelerin 22'sinde başvuruda bulunan mahpusla doğrudan görüşüldüğü belirtilmiştir. Gelen cevaplarda, görüşmenin nasıl gerçekleştiğine dair bir bilgiye rastlanmamıştır. Tüm bu dört yıllık süreçte başvuruya sebep mahpusun hak ihlaline uğradığına dair bir rapor kurul tarafından hazırlanmamıştır.

İl ve İlçe İnsan Hakları Kurulları (İİHK)

Türkiye'de Ceza İnfaz Kurumlarını doğrudan izleme yetkisi olan kurumlardan biri de il ve ilçe insan hakları kurullarıdır. Bu kurullar, dayanağını 4643 sayılı Kanun'dan alan⁷⁸ İl ve İlçe İnsan Hakları Kurullarının Kuruluş, Görev ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik kapsamında kurulmuştur. Türkiye'de her il ve ilçede insan hakları kurulları mevcuttur ve bu kurullar sadece kamu kurumları ile ilgili şikayetleri inceleme yetkisine sahiptir.

7 <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/6635.pdf>

8 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/11/20031123.htm>

İlgili yönetmeliğin 13. Maddesinde bu kurulların işlevi şu şekilde tanımlanmıştır; “İl ve İlçe Kurulları; insan hakları ihlali iddiaları ile ilgili başvuruları incelemek ve araştırmak, inceleme ve araştırma sonuçlarını değerlendirmek, ulaşılan sonuçları konusuna göre Cumhuriyet savcılıklarına ya da ilgili idari makamlara iletmek ve sonucunu *takip etmekle görevlidir.*”

İlgili yönetmelik, bu kurulların kendilerine iletilen ihlal iddialarını inceleme ve karara bağlama yetkisi olduğunu belirtir. Bunun yanında kurullara incelemeye aldıkları başvurular hakkında doğrudan bir yaptırım önerme yetkisi vermez. Kurullar, sadece bağlayıcılığı bulunmayan önerilerini Cumhuriyet savcılıkları ve ilgili idari makamlara sunabilirler. Bu önerileri uygulama ve uygulatma yetkisine sahip değillerdir.

Paris Prensipleri açısından değerlendirildiğinde bu kurulların yapısının bağımsızlığı da tartışmalı bir konudur. Kurulların başında vali ve vali yardımcısı, bunların olmadığı durumlarda da büyükşehir statüsü bulunan illerde büyükşehir belediye başkanı veya başkan yardımcısı, diğer illerde il belediye başkanı veya başkan yardımcısı bulunur.

Barolar, Tabipler Birliği, Ticaret ve Sanayi Odası gibi meslek kuruluşlarının birer temsilci atama hakkı bulunması, bu kurullardaki temel olumlu noktadır. Bunun dışındaki STÖ'ler ve sivil aktörler kurullarda görev almak için başvuruda bulunabilir ancak bu kişilerin görev alması, mülki amirlerin inisiyatifine bırakılmıştır. Düzenleme, “valilik tarafından belirlenecek bir temsilci” önkoşuluna bağlandığından Paris Prensipleri açısından kabul edilemez noktalardan birini oluşturmaktadır.

Kurulların seçimlerinin ne zaman yapılacağı, kimlerin hangi koşullarda başvuru yapacağı ve mülki amir tarafından hangi kriterlerin esas alınacağı kısmı yönetmelikte yeterince açık tanımlanmamıştır. Aynı şekilde mülki amirin başvurusunu kabul etmediği kurul adaylarının nerelere itiraz edeceği ve seçilme kriterlerinin ne olduğu konusunda da bir belirsizlik vardır.

Kurulların görev ve yetkilerinin tanımlandığı ilgili yönetmeliğin 12. Maddesinin (h) ve (İ) (J) bentlerinde nezarethanelerin denetlenmesi ve bu konuda öneriler sunulması bulunsa da diğer kapalı kurumlar -örneğin hapishaneler- bu tanımlamada yer almamıştır. Bu durum, pratikte kurulların hapishaneler konusundaki kafa karışıklığını artırmakta ve bazı kurullar, yetkisi dahilinde olmasına rağmen hapishanelerle ilgili başvuru almamaktadır. Ne var ki yine aynı yönetmelik maddesinin (f) bendinde “İnsan hakları uygulamalarını yerinde görmek amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlara ziyaretler gerçekleştirmek,” ifadesi kullanıldığından hapishanelerin kapsam dışı olduğunu savunmaktansa, nezarethanelerin de kapsam içinde olduğunu vurgulamak amacıyla bu ayrımın yapıldığı kanaatindeyiz.

Yine yönetmeliğin 10. Maddesinde kişilerin ulaşımını kolaylaştırmak için alınacak önlemler kısmında “bütün kamu kurum ve kuruluşlarına” “İnsan Hakları Başvuru Kutuları” koymak yer almışsa da pratikte ceza infaz kurumlarına “İnsan Hakları Başvuru Kutuları” konulmamaktadır.

Yönetmelik incelendiğinde kurulların izleme yetkisi olduğu belirtilse de bu izlemeyi hangi temel

esaslar üzerinden yapacağı, nelere dikkat edeceği gibi konular oldukça muğlaktır. Yine cezaevi izleme kurullarında olduğu gibi il insan hakları kurullarının raporları da ilgili idari birimlere gönderilirken sivil toplumun erişimine kapalıdır.

01.01.2016- 31.12.2019 yılları arasında derneğimizin İHK başvuru sayısı

01.01.2016- 31.12.2019 yılları arasında derneğimizin İHK başvurularına gelen cevap sayısı

01.01.2016- 31.12.2019 yılları arasında derneğimizin İHK başvurularına gelen cevap sayısının yüzdeler ortalaması

01.01.2016- 31.12.2019 yılları arasında derneğimizin İHK başvuruları sonrası yapılan izleme sayısı

İl ve ilçe insan hakları kurullarına son dört yıl içerisinde derneğimiz tarafından 2327 başvuru yapılmıştır. Bu başvuruların sonucunda 416 başvuruya inceleme yapılarak cevap verilmiştir. 278 başvuru için de diğer kurumlara yönlendirme yapıldığına dair belge elimize ulaşmıştır. Belgeler incelendiğinde cevap verilen başvurulardan 180'inde hapisane ziyaret edilerek izleme yapıldığı ve bu izlemelerin sadece 20'sinde başvuruda bulunan mahpusla doğrudan görüşüldüğü belirtilmiştir. Verilen cevaplarda görüşmenin nasıl gerçekleştiğine dair bir bilgiye rastlanmamıştır. Dört yıl içerisinde yapılan başvurular sonucunda 9 ihlal, 20 kısmen ihlal cevabı derneğimize ulaşmıştır.

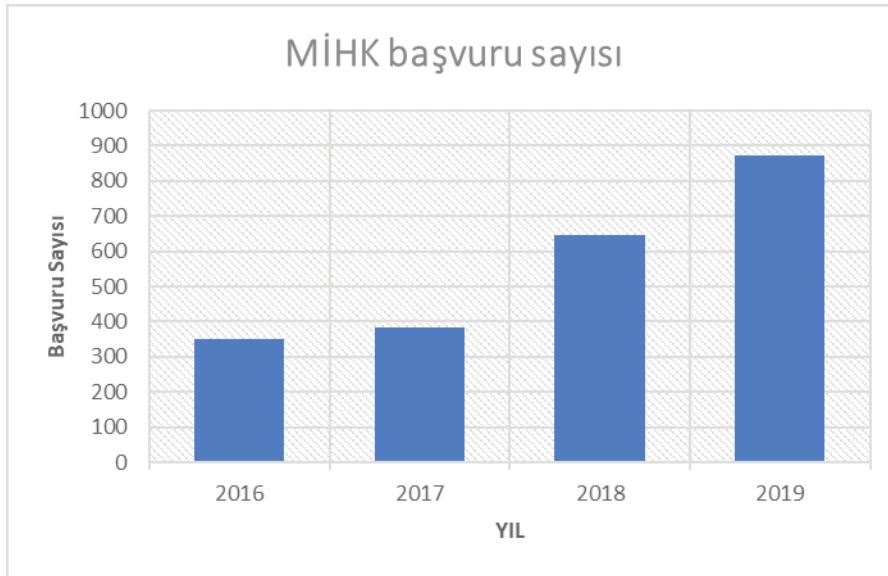

01.01.2016- 31.12.2019 yılları arasında derneğimizin CİK ve İHK başvurularına gelen cevap sayısının yüzdeleri ortalamasının karşılaştırılması

Meclis İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu (MİHK)

Ceza infaz kurumlarını denetleme ve izleme yetkisi, aynı zamanda Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndedir (TBMM). Bu denetleme soru önermeleri ve araştırma önermeleri vermek yoluyla sağlanabilir⁹. Bir diğer denetleme yöntemi ise TBMM bünyesinde 05.12.1990 Tarih ve 3686 sayılı kanunla¹⁰ kurulmuş olan İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu ve bu komisyona bağlı bir alt komisyon olan Tutuklu ve Hükümlü Hakları Komisyonu aracılığıyla gerçekleşir. Bu komisyonların ceza infaz kurumlarındaki mahpuslardan ve ilgili STÖ'lerden gelen başvuruları inceleme yetkisi ve sorumluluklarının yanında Adalet Bakanlığı ile Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nden bilgi ve belge talep etme, araştırma isteme yetkisinin yanı sıra şikayetler hakkında ceza infaz kurumuna gidip yerinde izleme yapma, mahpuslarla görüşme ve kurumun fiziksel koşullarını inceleme yetkileri de bulunmaktadır. Ayrıca, TBMM üyeleri, önceden haber vermeksizin ceza infaz kurumları ile TMK kapsamına giren mahpuslar dışındaki mahpusları ziyaret etme yetkisine sahiptir.¹¹

Derneğimizin 01.01.2016-31.12.2019 yılları arasında Meclis İnsan Haklarını Komisyonu'na yaptığı başvuruların istatistik bilgileri aşağıdaki gibidir;

01.01.2016- 31.12.2019 yılları arasında derneğimizin MİHK başvuru sayısı

9 <http://www.anayasa.gen.tr/tbmmictuzuk.htm>

10 <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/kanun.htm>

11 <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=8345&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

01.01.2016- 31.12.2019 yılları arasında derneğimizin MİHK başvurularına gelen cevap sayısı

01.01.2016- 31.12.2019 yılları arasında derneğimizin MİHK başvurularına gelen cevap sayısının yüzdeler ortalaması

01.01.2016-31.12.2019 yılları arasındaki verilere ve MİHİK'in yayınladığı raporlara bakıldığında MİHİK'in genel insan hakları ve hapisanelerin genel durumu hakkında sınırlı da olsa izleme yapma eğilimi varken bireysel başvurularda izleme yapma veya durumu değerlendirme konusunda bir eğiliminin olmadığı ortaya çıkmaktadır. MİHİK veya ona bağlı tutuklu ve hükümlü hakları alt komisyonun başvurularımız sonrasında doğrudan izleme yaptığına dair bir başvuru cevabı elimize ulaşmamıştır. Ne var ki aralıklı şekilde yapılan hapisane ziyaretlerinde, ziyaret edilecek hapisanelerin seçimi konusunda komisyona yapılan başvuru yoğunluğunun göz önünde bulundurulduğu, komisyonun görüşme tutanaklarından anlaşılmaktadır.

Derneğimiz aracılığıyla yapılan insan hakları başvuruları hakkında MİHİK'in hapisaneye giderek izleme yapmak veya araştırma yapmak yerine Adalet Bakanlığı, CTE, ilgili Cumhuriyet savcılıklarına yönlendirme yapma eğilimde olduğunu yukarıdaki verilere bakarak söylemek mümkündür. Dört yıl içerisinde yapılan 2254 başvurunun sadece 381'inin işleme alındığına dair kurumumuza bilgi ve belge ulaşmıştır. İşleme alınan 381 başvuru arasından 152 başvuruya MİHİK cevap verirken 229 başvuru çeşitli kurumlara yönlendirilmiştir. Bu cevaplar incelendiğinde yerinde izleme yapılmadığı, mahpusların görüşünün alınmadığı, kurumdaki belgeler ve kamera kayıtlarının incelenmediği görülmektedir. Bu kararlar yukarıda yazdığımız dört kurumun verdiği cevaplar esas alınarak değerlendirilmiştir. Dört yıllık süreçte toplam 4 ihlal ve 10 kısmen ihlal cevabı verilirken 138 vakada herhangi bir ihlal olmadığı yönünde cevap verilmiştir. İddia ve şikayetlerde komisyon tarafından inceleme yapılmamış, resmi kurumların cevabı esas alınarak sonuca varılmıştır. Yine bu başvuruların 229'u hakkında kurumlara yönlendirme yapıldığı yazısı tarafımıza ulaşsa da sonrasında yönlendirme sonucu ile ilgili herhangi bir bilgi derneğimize ulaştırılmamıştır. Tüm bu süreçte 1873 başvurunun akıbeti ile ilgili herhangi bir bilgilendirme yapılmamıştır.

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK)

Türkiye İnsan Hakları Kurumu (TİHK) 21 Haziran 2012 tarihinde 6332¹² sayılı kanun kapsamında kurulmasının ardından 20 Nisan 2016 tarihinde 6701¹³ sayılı Kanun ile ilga edilerek yerine Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) kurulmuştur. TİHEK, "*insan onurunu temel alarak insan haklarının korunmak ve geliştirilmek, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınmasını sağlamak ile hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesini temin etmek görevleri yanı sıra işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek ve bu konuda **ulusal önleme mekanizması** (UÖM) işlevini yerine getirmekle de görevlendirilmiştir*"¹⁴.

12 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120630-2.htm>

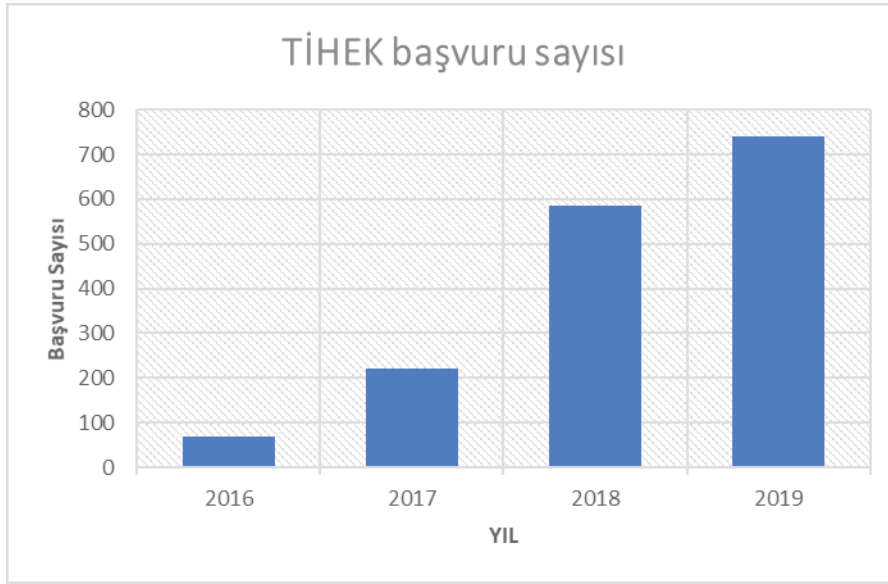
13 <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6701.pdf>

14 <https://www.tihkek.gov.tr/ulusal-onleme-mekanizmasi/>

Kanunun 9 maddesinin (i) bendinde de özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin başvurularını ulusal önleme mekanizması olarak incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek TİHEK'in yetkileri arasında sıralanmıştır.

Paris Prensipleri üzerinden değerlendirdiğimizde bir ulusal önleme mekanizması olan TİHEK'in birçok yapısal sorunu bünyesinde barındırdığını söylemek mümkündür. Kurumun kuruluş yapısı, üyelerin seçilme şekli, ekonomik bağımsızlığı gibi temel kriterler dikkate alındığında bir ulusal önleme mekanizması olarak TİHEK'in Paris Prensiplerine aykırı ve bağımsızlığı tartışılan bir kurum olduğunu belirtebiliriz.

Bunun yanında TİHEK kamu kurum ve kuruluşları dışındaki örgütlerden yapılan başvuruları işleme almamaktadır. Derneğimiz ancak "İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) ulusal önleme mekanizması olarak re'sen ziyaret ve inceleme yetkinizi kullanması" talebiyle TİHEK'e başvuru yapmaktadır.

01.01.2016- 31.12.2019 yılları arasında derneğimizin TİHEK başvuru sayısı

Yapılan bu başvurulara kurumun doğrudan verdiği bir cevap yoktur. Sadece belli aralıklarla aşağıdaki standart cevabı göndermektedir.

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

Sayı [REDACTED]
Konu : Başvurular ve inceleme usulü

20.10/2017

CEZA İNFAZ SİSTEMİNDE SİVİL TOPLUM DERNEĞİNE

İlgi: [REDACTED]’un Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği(CİSST) aracılığıyla yaptığı 18.10.2017 tarih ve 2288 sayı ile kayda alınan başvuru dilekçesi.

28 Ocak 2014 tarih ve 28896 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 9 Aralık 2013 tarih ve 2013/5711 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Türkiye İnsan Hakları Kurumu, İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) kapsamında öngörülen görevleri yerine getirmek üzere Ulusal Önleme Mekanizması(UÖM) olarak belirlenmişti.

20/04/2016 tarihli ve 29690 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6701 sayılı Kanun ile Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) kurulmuştur ve UÖM olarak belirlenmiştir. Bunun yanında 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun 9 uncu maddesinin (i) bendinde; “ Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek.” görevleri Kurumumuza verilmiştir.

Mezkur Kanununun 17 inci maddesinin 1 inci fıkrasındaki “*Ayrımcılık yasağı ihlalinde zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir. Kuruma başvuru, illerde valilikler, ilçelerde kaymakamlıklar aracılığıyla da yapılabilir...*” hükmünden mağdur sıfatının sınırlarının belirlendiği ve başvuruların yalnızca illerde valilikler ilçelerde kaymakamlıklar vasıtasıyla alınabileceği anlaşılmaktadır. Aynı maddenin 8 inci fıkrasında ise “*9 uncu maddenin birinci fıkrasının (i) bendi kapsamında yapılan başvurular hakkında da bu madde hükümleri uygulanır.*” hükmüne yer verilerek UÖM kapsamında özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin başvurularında da bu usulün uygulanacağı belirtilmiştir.

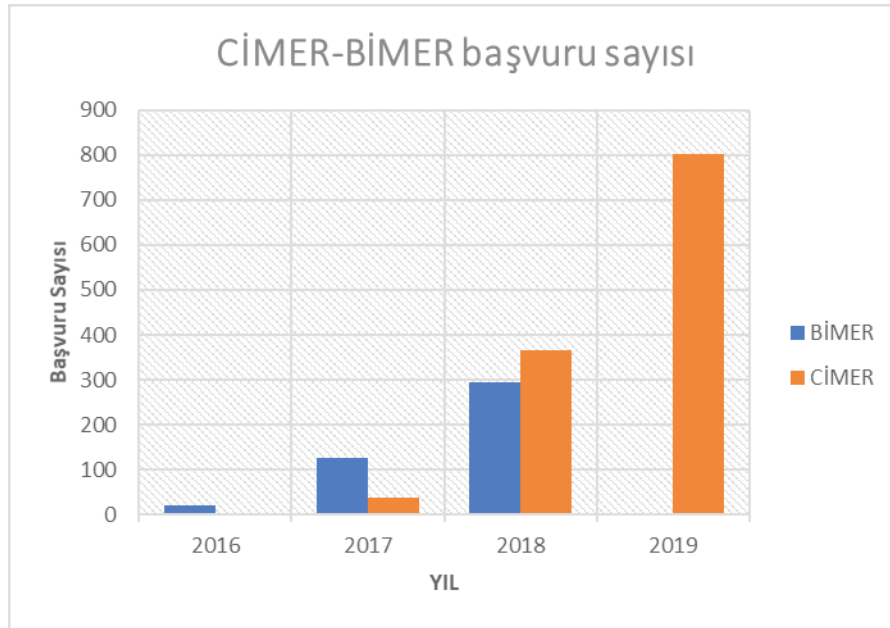
Açıklanan nedenlerle illerde valilikler, ilçelerde kaymakamlıklar dışında herhangi bir tüzel kişi vasıtasıyla Kurumumuza yapılan başvuruların incelemeye alınmadığını, herhangi bir hak kaybı yaşanmaması adına derneğimize ulaşan başvuru sahiplerine Kurumumuza doğrudan başvuru yapması gerektiği hususunda bilgi verilmesini rica ederim.

Süleyman ARSLAN
Başkan

Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER)

2006 yılında Başbakanlığa bağlı olarak kurulan BİMER (Başbakanlık İletişim Merkezi), başbakanlık kurumunun ortadan kalmasıyla birlikte, CİMER (Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi) olarak faaliyetlerini sürdürmeye devam etmiştir.

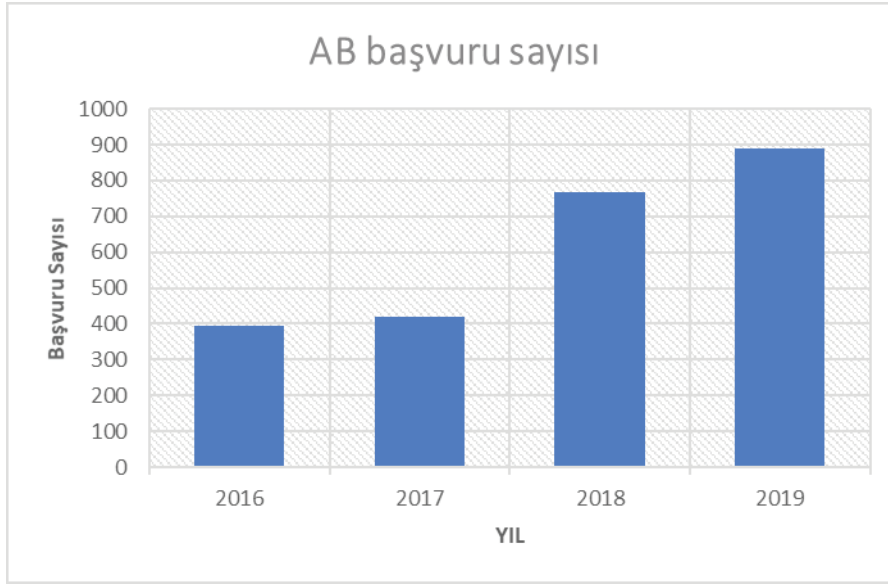
Derneğimize gelen tüm şikayetlerle ilgili olarak CİMER'e de düzenli başvuru yapılmaktadır. CİMER, bu güne kadar yaptığımız 1205 başvurudan sadece beş başvuruya bilgileri doğrudan ilgili kurumlardan alıp derleyerek cevap vermiştir. Bunun dışındaki tüm başvurulara, "başvurunuz işleme alınmıştır" cevabı vermekle yetinmiştir. İşleme aldığı başvurunun kime ait olduğunu başvurucunun ismini yazarak bildirmemektedir. Bunun yerine CİMER'e giriş sırasında yapılan başvuruya verilen dosya numarası üzerinden bilgilendirme yapmaktadır. Başvuruları faksla yaptığımız için CİMER'in verdiği başvuru numaralarını derneğimizin bilme imkanı olmamasından türü yönlendirme yapılan ve işleme alınan cevabın kime ait olduğunun kaydını tutmak oldukça zorlaşmaktadır.

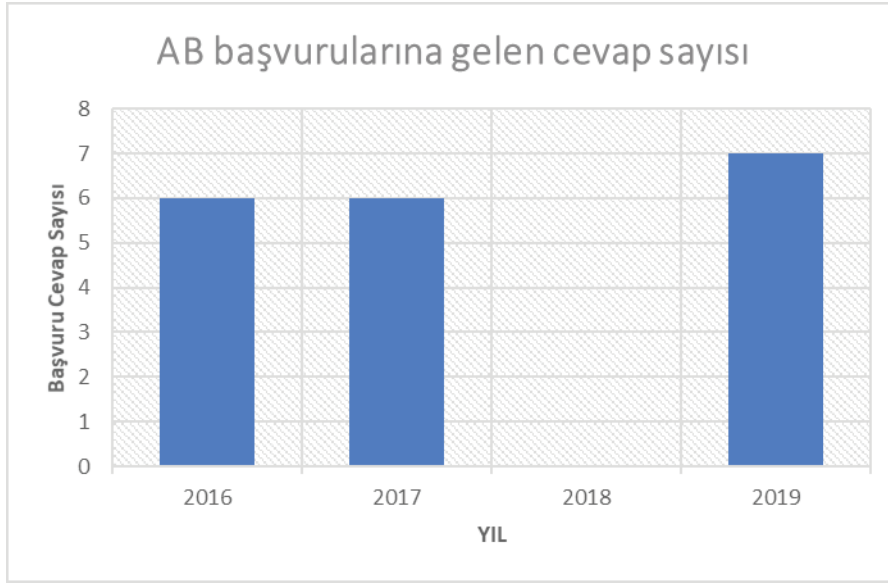
01.01.2016- 31.12.2019 yılları arasında derneğimizin CİMER başvuru sayısı

Adalet Bakanlığı ve Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü (CTE)

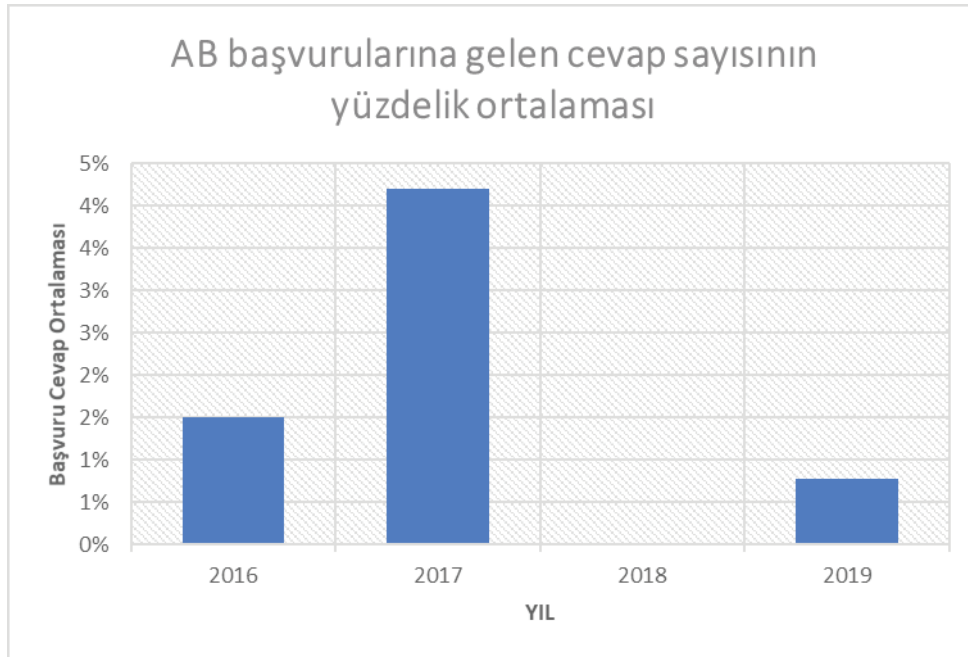
Ceza infaz kurumları, idari açıdan Adalet Bakanlığı ve bakanlığa bağlı bir genel müdürlük olan Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı kurumlardır. Ceza infaz kurumları ve bu kurumlarda bulunan mahpuslarla ilgili yapılacak her işlem CTE ve Adalet Bakanlığı'nın yetkisi dahilinde olduğu için mahpuslardan gelen şikayetlerle ilgili olarak bu kurumlara başvuru yapılır. CTE, Adalet Bakanlığı bünyesinde bulunduğundan her iki kuruma ayrı ayrı başvuru yapılsa da bakanlığa yapılan başvurular, doğrudan CTE'ye yönlendirilmektedir.

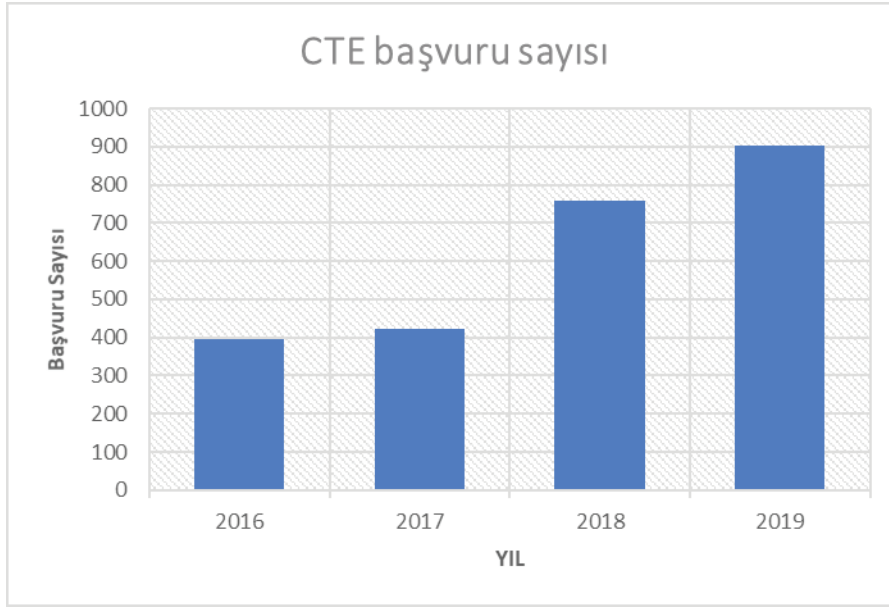
01.01.2016- 31.12.2019 yılları arasında derneğimizin AB başvuru sayısı

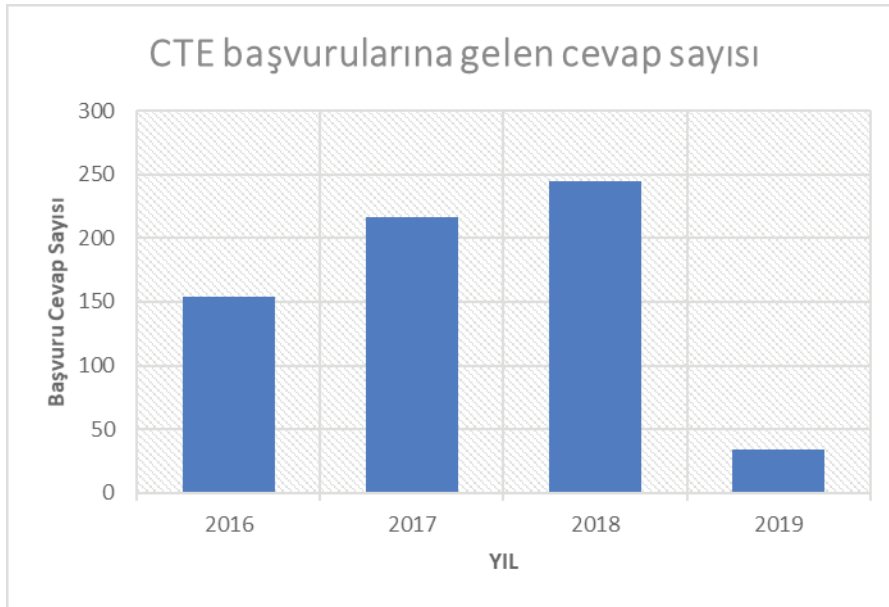
01.01.2016- 31.12.2019 yılları arasında derneğimizin AB başvurularına gelen cevap sayısı

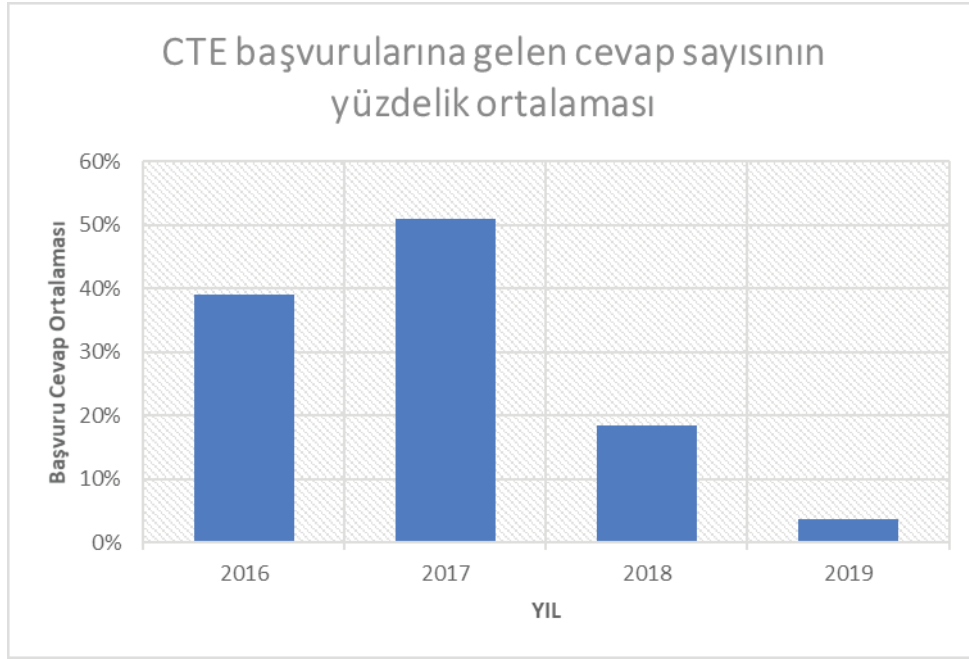
**01.01.2016- 31.12.2019 yılları arasında derneğimizin AB başvurularına gelen
cevap sayısının yüzdelerik ortalaması**

01.01.2016- 31.12.2019 yılları arasında derneğimizin CTE başvuru sayısı

01.01.2016- 31.12.2019 yılları arasında derneğimizin CTE başvurularına gelen cevap sayısı

01.01.2016- 31.12.2019 yılları arasında derneğimizin CTE başvurularına gelen cevap sayısının yüzdeler ortalaması

CTE, derneğimizin kendisine yaptığı başvurular konusunda doğrudan mahpusu bilgilendirmektedir. Kurumumuza cevap verdiği durumlarda da bu cevaplar bilgi içermemekte, aşağıdaki örnekte görüleceği gibi sadece hakkında başvuruda bulunduğumuz mahpusa bilgi verildiği belirtilmektedir.

Bu durum, başvurunun sonuçları hakkında yeterli bilgi sahibi olmamızı, süreci takip etmemizi ve başvuruların nasıl sonuçlandığına dair doğru bilgiye ulaşmamızı zorlaştırmaktadır. Adalet Bakanlığı da yaptığımız başvurular hakkında kurumumuza bilgi vermek yerine doğrudan mahpusu bilgilendirmekte ve işlem yapmaktadır.

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı [REDACTED]
Konu : Hükümlü [REDACTED]
Başvurusu

19/12/2017

CEZA İNFAZ SİSTEMİNDE SİVİL TOPLUM DERNEĞİNE
(Kâtip Mustafa Çelebi Mah. Billurcu Sok. No:5/2 Beyoğlu/İSTANBUL)

İlgi : 30/10/2017 tarihli ve bilâ sayılı yazı.

[REDACTED] 2 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda barındırılmakta olan hükümlü [REDACTED] adına yapılan başvuru, ilgi yazı esas alınmak suretiyle incelenmiştir.

Söz konusu başvuru hakkında gerekli araştırma ve inceleme yapılmış olup, başvuruya ilişkin olarak adı geçen hükümlüye bilgi verilmiştir.

Bilgilerini rica ederim.

 e-izahdır

[REDACTED]
Bakan a.
Tetkik Hâkimi

SONUÇ

Sivil toplum açısından Türkiye hapishanelerinde uzun süreden beri hak temelli izleme yapılamaması, raporda anılan kurulların hapishane alanındaki sorumluluğunu daha önemli hale getirmektedir. Bu kurulların insan hakları bağlamında alandaki etkisi, başvuru mekanizmalarını en aktif kullanan kişi ve kuruluşlardan biri olan CİSST için son derece önemlidir. Rapor değerlendirildiğinde ise mekanizmaların bağımsız ve yerinde izleme yönünün eksik olduğu, aynı kurul yapısının farklı adli yargı bölgelerinde ve illerde farklı tutumlar sergilediği, bir hak ihlaline ya da hak ihlali iddiasına karşılık objektif ve detaylı olarak ilgililerin aydınlatılmadığı görülmektedir. Tüm bunlar, başvuru mekanizmalarının etkililiğinin arttırılmasına işaret eden önemli verilerdir.

CİSST
CEZA İNFAZ SİSTEMİNDE SİVİL TOPLUM DERNEĞİ

TCPS
TÜRKİYE HAPİSHANE ÇALIŞMALARI MERKEZİ

EUROPEAN
ENDOWMENT FOR DEMOCRACY